

1. רש"י יחזקאל פרק א פסוק א

(א) ויהי בשלשים שנה – סתם הנביא דבריו ולא פי' שמו מי הוא ולא פירש למנין מה מנה לפיכך הפסיקה רוח הקודש את דבריו בשני מקראות הסמוכין לזה ללמד מי הוא הנביא וללמד למנין מה מנה, שנאמר בחמשה לחודש היא השנה החמישית וגו' אין אלה דברי הנביא שהרי כבר אמר שצמחשה לחדש היה עומד ועוד שמתחלה אמר נבואתו בל' עשמו ואני צחוד הגולה ואראה מלאות אלהים וכן בסוף וארא והנה רוח סערה וגו'. ואלו שני מקראות מפסיקין דבריו כאילו אחר מדבר עליו היה דבר א' אל יחזקאל ותהי עליו קס יד ה'.

2. תרגום יונתן על יחזקאל פרק א פסוק א

(א) והוה בתלתין שנין לזמן דאשכח חלקיה כהנא רבא ספרא דאורייתא בבית מקדשא בעזרתא תחות אולמא בפלגות ליליא בטר מעלני סיהרא ביומי יאשיה בר אמון מלך שבטא דבית יהודה בתמוז בחמשא לירחא אמר נביא ואנא בגו בני גלותא על נהר כבר אתפתחו שמיא וחזית בחיזו נבואה די שרת עלי חיזו יקר שכנתא דיי :

3. רד"ק על יחזקאל פרק א פסוק א

והראה לו בשנת שלשים ליובל שהיתה שנה החמשית לגלות יהויכין לפי שצדקיהו בא אל בבל בשנה הרביעית למלכו שהיא שנה חמישית לגלות יהויכין וכן הראה לו ברביעי שהיא חדש תמוז מפני שהחדש הזה היה בשנת החרבן תחלת החרבן כי בו נבקעה העיר

4. 10. רש"י יחזקאל פרק א פסוק ג

(ג) היה היה דבר ה' – אמרו רבותינו היה כבר לפי שאין השכינה שור' על נביא בחוזה לארץ אלא ע"י שקרחה עליו תחלה בארץ. יד ה' – כל לשון יד האמורה בספר זה ובכל לשון נבואה אינה אלא לשון תוקף שהנבואה תוקפת על כרחו כאלו משתגע

5. תרגום יונתן על מלכים ב פרק כב פסוק יד

(יד) ואזל חלקיה כהנא ואחיקם ועכבור ושפן ועשיה לות חלדה נבייתא אתת שלם בר תקוה בר חרחם נטר לבושייא והיא יתבא בירושלם בבית אולפנא ומלילו עמה:

6. רש"י מלכים ב פרק כב פסוק יד

במשנה – תי' יונתן צדית אולפנא. עער יס בעזרה ששמו עער חולדה במסכת מדות (לד א). ויש שפותחים 'במשנה', חוץ לחומה, בין שתי החומות, שהיא משנה לעיר.

ובמשנה, היחה לומדה התורה שעל פה לזקנים שדור, והיא היא המשנה. הג"ה דר"ע. ובמשנה, מאלה הדברים עד לעיני כל ישראל, וכן כל הדברים הנכפלים בתורה דרשה צדקים, וגלחה העונשים והגלויות הנכפלים לעובדים על סודו ומזמי התורה. סוד מיישרים:

7. מגילה דף יד/ב

חולדה דכתיב 'יולך חלקיהו הכהן ואחיקם ועכבור' וגו' ובמקום דקאי ירמיה היכי מתנביא איהי אמרי בי רב משמיה דרב חולדה קרובת ירמיה היתה ולא הוה מקפיד עליה ויאשיה גופיה היכי שביק ירמיה ומשרר לגבה אמרי דבי רבי שילא מפני שהנשים רחמניות הן רבי יוחנן אמר ירמיה לא הוה התם שהלך להחזיר עשרת השבטים ומגלן דאהדור דכתיב 'כי המוכר אל הממכר לא ישוב' (יחזקאל ג י"ג) אפשר יובל בטל ונביא מתנבא עליו שיבטל אלא מלמד שירמיה החזירן ויאשיהו בן אמון מלך עליהן.

8. רש"י מגילה דף יד/ב

כי המוכר אל הממכר לא ישוב – יחזקאל אמרו, והוא נתנבא בתוך (ו"א) שנה שבין גלות יכניה לחרבות ירושלים, ומתנבא שיהא בטל היוכל והמוכר שדכו לא ישוב לו: אפשר יובל בטל – משגלו עשרה השבטים דימי חזקיה, שנאמר לכל יושביה (ויקרא כה) בזמן שכל יושביה עליה, ולא בזמן שגלו מקלתן, נמלא משגלו שצט ראוהו וגד וחלי שצט משנה [כבר] בטלו היוכלות, ויחזקאל היה מתנבא לאחר זמן שיבטל אלא מלמד שירמיה החזירן בלוחה שנה שנמלא הספר, והיא שנת שמונה עשרה ליאשיהו, וכששלח על דברי הספר אלא חולדה לא היה קס ירמיה, וחזרו למנות את היוכל, ולא הספיקו למנות אלא שמיטות עד שחרב הבית:

9. תוספתא מסכת סוטה פרק יג

(ב) מישנגזו [ארון] נגזזו עמו צנצנת המן וצלוחית של שמן המשהה ומקלו של אהרן שקדיה פרחיה וארגזו שהשיבו פלשתים דורון לאלהי ישראל כלם היו בבית קדש הקדשים ומשנגזו ארון נגזזו עמו דבריה. ומי גזזו יאשיה המלך [נגזזו] מה ראה כיון שראה שכתוב בתורה (דברים כח) יולך ה' אותך ואת מלכך וגו' פקד ללוים וגזזוהו שנאמר (ד"ב לה) ויאמר ללוים המכבינים לכל ישראל [הקדשים לה'] תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה מלך ישראל אין לכם משא בכתף. אמר להם גזזו אותו שלא יעלה לבבל כשאר כל הכלים [שתחזירוהו למקומן] שנאמר (שם) עתה עבדו את ה' אלהיכם ואת עמו ישראל. מיד גזזו.

10. מלבי"ם על יחזקאל פרק א פסוק ד – חלק באור הענין

וכבר באר בכוזרי (מאמר חמישי) שהנביאים ישיגו את השם בצורות מתחלפות מיוחסות אל הפעולה שיעשה בעת ההיא, בעת שהוא מהעדה מלכין ומהקם מלכין ראה דניאל (דניאל ז) עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתיב, ובעת הנסיעה שנשע בגולה ראהו יחזקאל רוכב במרכבה, כמנהג המלכים בנסעם ממקום למקום שיכינו לו מרכבה לצאת לדרך, והמשיל כמנהג בני אדם שהמרכבה הגשמית נמשכת מארבע חיות שיניעו את אופני המרכבה שהמלך יושב עליה. וכן ראה יחזקאל את המרכבה שבה נוסע מלך הכבוד בגולה וד' חיות נושאות המרכבה אל אשר יהיה שם הרוח ללכת, וכבר אמרו חז"ל שיעשה נדמה כבן כרך שראה את המלך ויחזקאל נדמה כבן כפר שראה את המלך, שבו כרך יראהו בהיכלו יושב על כסא מלכותו ומשרתיו עושי רצונו עומדים סביביו, כן ראהו ישעיה בעיר מלכותו יושב על כסאו ובן הכפר יראהו בעת יסע המלך דרך הכפר ממקום למקום, שיראהו נוסע במרכבה, וישים לבו על המרכבה ועל החיות והאופנים אשר יוליכו את המלך ויספר את אשר ראה.

11. דברי הימים א פרק כח

(יח) וילמזבז הקטרת זָהָב מִזְבֵּחַ בְּמִשְׁקֵל וְלַתְּבִנִּית הַמִּרְכָּבָה הַפְּרָבִים זָהָב לְפָרְשִׁים וְסֻכָּיִם עַל אַרְוֵן בְּרִית יְדֹד

12. רש"י דברי הימים א פרק כח פסוק יח

ולתבנית המרכבה – הם הכרוכים שהשכינה רוכבת עליהם.

13. מלבי"ם דברי הימים א פרק כח פסוק יח – באור הענין

(יח) ולתבנית - שהכרובים היו ציור למרכבת ה' ושכינת עזו כמו שראה יחזקאל

14. רמב"ן על שמות פרק כה פסוק כא

ואבל פירושו, כי בעבור שיצוה בכרובים להיותם פורשי כנפים למעלה, ולא אמר למה יעשם כלל, ומה שימשו במשכן, ולמה יהיו בענין הזה, לכך אמר עתה ונתת הכפרת עם כרוביו, שהכל דבר אחד על הארון מלמעלה, כי אל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך, כדי שיהיה לי כסא כבוד, כי אני אועד לך שם ואשכין שכינתי עליהם, ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרובים, בעבור שהוא על ארון העדות

והנה הוא כמרכבה אשר ראה יחזקאל שאמר היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל בנהר כבד ואדע כי כרובים המה (יחזקאל י"ב), ולכך נקרא יושב הכרובים (ש"א ד' ט'), כי היו פורשי כנפים להורות שהם המרכבה נושאי הכבוד, וכמו שנאמר (דה"א כח יח) ולתבנית המרכבה הכרובים זהב לפורשים וסוככים על ארון ברית ה', כאשר הזכרתי (בהקדמה לפרשת תרומה):

ואם תחשוב עוד למה היו פנים איש אל אחיו ולמה היו מקשה, תוכל לדעת כי ראוי להם שיהיו פורשי כנפים למעלה, כי הם ¹כסא עליון וסוככים על העדות שהיא מכתב אלהים (להלן לב טו)

וזה טעם ולתבנית המרכבה, כי הכרובים שראה יחזקאל ¹נושאים הכבוד תבנית לכרובים שהם ²כבוד ותפארת, ³הכרובים אשר במשכן ובמקדש תבנית להן, כי גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם (קהלת ה' ז) וזה טעם ואדע, שראה באחד וידע באחד, ולפיכך אמר המה והמשכיל יבין:

15. חגיגה דף יג/א + רש"י חגיגה דף יג/א

'וההיות רצוא ושוב כמראה הבזק' מאי 'רצוא ושוב' אמר רב יהודה כאור היוצא מפי הכבשן מאי 'כמראה הבזק' אמר רבי יוסי בר חנינא כאור היוצא מבין החרסים 'וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון ענן גדול ואש מתלקחת ונוגה לו סביב ומתוכה בעין החשמל מתוך האש' להיכן אזל אמר רב יהודה אמר רב שהלך לכבוש את כל העולם כולו תחת נבוכדנצר הרשע

..אמר רבא כל שראה יחזקאל ראה ישעיה למה יחזקאל דומה לבן כפר שראה את המלך ולמה ישעיה דומה לבן כרך שראה את המלך

הכבשן – שפורפין זו אבנים לסיד, ובזק לשון סברי סברים הוא, שהאור יואל צין אבן לאבן, כדתנן צעירוצין (קד, א) בזקין מלח על גבי הכבשן שלא יחליקו הכהנים: מבין החרסים – דרך מזקקי זהב לנקוב כלי חרס נקבים נקבים, וכופין אותו על גבי גחלים שהזהב נתון בהן בתוך כתישת החרסים של אבנים על גבי חרס, ולהב יואל למעלה דרך נקבי הכלי, והוא עשוי גוונים גוונים ותמיד יואל ונכנס:

..כתוב אחד אומר 'שש כנפים יש כנפים לאחד' וכתוב אחד אומר 'וארבעה פנים לאחת וארבע כנפים לאחת להם' לא קשיא כאן בזמן שבית המקדש קיים כאן בזמן שאין בית המקדש קיים כביכול שנתמעטו כנפי החיות הי מינייהו אימעוט אמר רב חננאל אמר רב אותן שאומרות שירה בהן כתיב הכא 'ובשתים יעופף וקרא זה אל זה ואמר'

לאן בזמן שבית המקדש קיים – צימי ישעיה היה המקדש קיים בזמנו, וצימי יחזקאל כבר הגיע זמן שיחרב, ונתמעטה פמליא של מעלה:

16. תוספות חגיגה דף יב/ב

לבן כפר שראה המלך – שזכיר לו להביא סימנים לאחריים קודם שיאמינוהו לפי שראוהו שלא במקומו ואין דרכו להתראות עם וה"נ אמר יחזקאל שראוהו על נהר כבר לפיכך נתמרו שומעיו:

17. מכילתא פרשת השירה פרשה ג

זה אלי ואנוהו. רבי אליעזר אומר מנין אתה אומר שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל וכל שאר הנביאים שנאמר בהם הושיע י"ב וביד הנביאים אדמה וכתוב יחזקאל א' נפתחו השמים ואראה מראות אלהים.

18. גר"א על חגיגה הנ"ל (נפלאות אליהו עמ' 31)

הכנפיים האמצעיים נתמעטו שעל שש הכנפיים כתוב בשכמ"ו מלמעלה למטה. ולכן מבקשים בתפילה "גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה", הם הכנפיים האמצעיים.

19. תרגום יונתן על ישעיה פרק ו פסוק ג

(ג) ומקבלין דין מן דין ואמרין קדיש בשמי מרומא עלאה בית שכנתיה קדיש על ארעא עובד גבורתיה קדיש לעלם זלעלמי עלמיא יי צבאות מליא כל ארעא זו יקריה:

20. תרגום יונתן על יחזקאל פרק ג פסוק יב

(יב) ונטלתני רוחא ושמעית בתרי קל זיע סגי דמשבחין ואמרין בריך יקרא דיי מאתר בית שכינתיה:

21. מלבי"ם על ישעיה פרק ו פסוק ג - חלק באור הענין

מלא כל הארץ כבודו - הוא קדיש על ארעא.

22. מדרש רבה איכה הקדמה פסקה כה

ישר מסעות נסעה השכינה

מכרוב לכרוב ומכרוב למפתן הבית מן מפתן הבית לכרובים ומן הכרובים לשער הקדמוני משער הקדמוני לחצר מן החצר לגג מן הגג למזבח מן המזבח להומה מן ההומה לעיר מן העיר להר הזיתים

מכרוב לכרוב דכתיב (יחזקאל י') וירם כבוד ה' מעל הכרוב מכרוב למפתן הבית דכתיב (שם ט') וכבוד אלהי ישראל נעלה מעל הכרוב אשר היה עליו אל מפתן הבית ממפתן הבית לכרובים דכתיב (שם י') ויצא כבוד ה' מעל מפתן הבית ויעמד על הכרובים ויצא לא היה צריך קרייה למימר אלא ויבא ואת אמר ויצא מהו ויצא א"ר אחא למלך שהיה יוצא מפלטין שלו בכעם משהיה יוצא היה חוזר ומגפס ומנשק בכותלי פלטין ובעמודי פלטין וכוכה ואומר הוי שלום בית פלטין שלי הוי שלום בית מלכותי הוי שלום בית יקרי הוי שלום מן כדון הוי שלם כך משהיתה שכינה יוצאת מבית המקדש היתה חוזרת ומגפפת ומנשקת בכותלי ביהמ"ק ובעמודי בית המקדש וכוכה ואומרת הוי שלום בית מקדשי הוי שלום בית מלכותי הוי שלום בית יקרי הוי שלום בית מקדשי הוי שלום הכרובים

א"ר יהודה ברי' סימון מן ההומה לעיר דכתיב (מזכ"ו ו') קול ה' לעיר יקרא מן העיר להר הזיתים דכתיב (יחזקאל י"א) ויעל כבוד ה' מעל תוך העיר ויעמד על ההר אשר מקדם לעיר

א"ר יונתן שלש שנים ומהצה עשתה השכינה יושבת על הר הזיתים סבורה שמא ישראל יעשו תשובה ולא עשו והיתה בת קול מכרות ואומרת (ירמיה ג') שובו בני שובכים (מלאכי ג') שובו אלי ואשובה אליכם וכיון שלא עשו תשובה אמרה (הושע ה') אלך אשובה אל מקומי.